

مروری بر مهم‌ترین رویدادهای سال ۱۳۹۷ در شماره امروز «وطن امروز»

به عقب بر نمی گردیم!

عکس: فواد اشتری، تسنیم

یک استعفا و شکست یک راهبرد

- ## ■ حبيب مزروعی ■

به فاصله فقط یک روز از توصیه مقام معظم رهبری مبنی بر پرهیز مسؤولان از «بی‌حوصلگی» و «تأمیدی» در برابر امور کشور و به فاصله چند ساعت از حضور بدشیرانی در محضر رهبر معظم انقلاب جهت قدرانی از مقاومت و حمایت‌های ایشان و جمهوری اسلامی از مقاومت مردم سوریه، که به عنوان نمادی از پاسداری بی‌پروزی جریان مقاومت بر اتحاد عربی - اسلامی در منطقه محسوب می‌شد، محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه کشورمان با انتشار پیامی و خبرنگاری از سمت خود استعفا کرد؛ حضور و استعفا در تهران، استعفاي آقای ظریف و شائبه‌های پست و معلولی این دو، حاوی نکات مهمی است که باید به آنها توجه کرد.

یکم- حضور بشار اسد در تهران یک دیدار ساده نیست. این حضور که دومین خروج بشار اسد از سوریه پس از بحران امنیتی ۸ ساله این کشور محسوب می‌شود، یک پیام مهم و جدی را مخابره می‌کند و آن پیروزی نظامی مقاومت است؛ این وعده و سنت الهی است. اگر چه چالش و مقاومت با هژمونی نظام استکبار هزینه دارد اما سازش یا به تعبیر علمی، دیپلماسی هم هزینه دارد و در ندمت این دیپلماسی و راهبرد «تشد-دای» «بهانه‌زایی» است که هزینه بیشتری دارد. شرایطی که برخی سعی بر حل بحران تکفیری منطقه با ابزار دیپلماسی را داشتند، خروج آمریکا از سوریه و حضور شبانه و مفتضحانه ترامپ در عراق، به‌رغم اینکه به افغان رئیس‌جمهور این کشور، آمریکا در طول سالیان اخیر بیش از ۷ هزار میلیارد دلار برای پیشبرد سیاست‌هایش هزینه کرده ولی این ایران و چشمه مقاومت است که حرف آخر را در منطقه می‌زند. یعنی برتری کترین رهبری در سیاست خارجه در قبال استکبار یعنی مقاومت، بر دکتین متخصصان روابط بین‌الملل یعنی دیپلماسی، بنابر این دلیلی نیست که ظریف روز «ورود» بشار اسد به تهران و دفتر رهبر انقلاب را برای «خروج» خود برگزیده است.

دوم- نگاهی به لیست وزرای که تاکنون با استعفا دولت را ترک کرده‌اند، از وزیر متفرع راه و شهرسازی تا وزیر بهداشت و از رئیس بانک مرکزی تا مأمور متفکر اقتصادی دولت و نیز وزیر امور خارجه که از اعضای اصلی و تاثیرگذار دولت‌های یازدهم و دوازدهم بوده‌اند- هر چند خودشان زیر کانه انکار- کند- بیش از هر چیزی نشان‌دهنده اذعان و...

ادامه در صفحه ۷

پیش به سوی تولد بزرگ!

- حسن رضایی ■

ما داریم به کجا می‌رویم؟! این شاید مهم‌ترین سوال ناقصه ذهن ایرانیان در هزهای باشد که انگار کسی کنتور قیمت‌ها را از کنده است! مردم دهنش دارند آینده اقتصاد کشور را کسی به هوا بگوید. سرمایه‌گذاران سرد و کلان مایلند نهایت بازی را بدانند و ای دانستن آن یحتمل حاضرند هر هزینه‌ای پرداخت کنند. پیرمردهای سلطنت‌طلبی که هنوز نسل‌شان به طور کلی از بین نرفته است، مبادا با من و تو، بی‌بی‌سی و صدای آمریکا خبر مصداقان قریبالوقوع جمهوری اسلامی می‌دهند. بسیار مایلند اگر این کفبینی در تمام ۴۰ سال دشته غلط از آب درآمده، سال ۹۸ راست باشد. سال قبل یکی از همین افراد را می‌شناختم که نوعی همکارم بود و قاطعانه از پایان جمهوری اسلامی در پایان ۹۶ خبر می‌داد. سال ۹۷ اما کلماتی و جمهوری اسلامی ماند!

ما حتماً رمال یا غیبگو نیستیم؛ این اما مهم است که بدانیم تاراج‌های اقتصادی سال‌های اخیر فعالان برجسته حاضر در اتاق فکر دشمن را به خود به طمع انداخته و بسیار نزدیک است که آنها را تبدیل به چیزی مابین پیرمردهای طرنت‌طلب و روح‌الیه من کند؛ ما من مثال، بی‌پاراد نفیو» معمار اصلی تحریم‌ها علیه ایران نویسنده کتاب معروف «هنر تحریم‌ها»، اخیراً در سلسله جلساتی که شورای روابط خارجی آمریکا به مناسبت چهلمین سالگرد پیروزی، سرکاب اسلامی ایران برگزار کرده است، می‌گوید: ۲۰ سال آینده ایران به‌طور کلی جالب خواهد بود؛ ۳۰ سال آینده اما واقعا چگونه است و شاقول ترک‌ت جامعه ایران به کدام سو خواهد رفت؟ اقتصاد بالاخره آرام خواهد گرفت یا تلاطم‌ها هم زمان مداوم خواهد داشت و بالاخره اینکه در من، چالش جمهوری اسلامی خواهد یافت یا نه؟ معماران تحریم‌ها،

سخن گفتن درباره مسائل سخت، طبعاً آسان نیست؛ یک چیز اما کاملاً مشخص است و آن نکته صورت‌بندی‌های سیاسی-اجتماعی موجود در ایران، هر تحول احتمالی طی ۲ سال آینده ذیل نظام جمهوری اسلامی هدایت خواهد کرد. به بیان دیگر، نیروهای سیاسی، اجتماعی و فرهنگی به صورتی که در ایران سامان یافته و درونی شده‌اند که خیلی شش‌خوایی‌هایی مثل براندازی جمهوری اسلامی و... هم در بازه زمانی پیش رو سامان را به خنده می‌اندازد؛ خاتوا اینجا زمینه اصلی بحث را آشکار کردیم و...

ادامه در صفحه ۱۰

خام دشمنان ستارخان نشوید

- رضا اقبال ■

ارائه این تعریف از انسان که وی را موجودی می‌داند که با خاطراتش زنده است و زندگی می‌کند، غلط نیست. این مسأله باره مباحث‌ها هم غالباً مصداق تام دارد. اهمیت موضوع را اما کسان اندکی می‌شناسند و همین اساس، به حفظ و جمع‌آوری آثار تمدنی لای خود می‌پردازند. الساعه، آیت‌الله العظمی‌یدش‌شهاب‌الدین مرعشی‌نجفی حاضرترین مصداق برای این موضوع در حافظه من است. ردی با بیش از ۱۴۰ اثر تالیفی که تمام عمر برکت خود را وقف خرید و نگهداری کتب خطی و میراث کتب فرهنگ‌های ایرانی-اسلامی از ریشه ششمی کرد. باز در همین زمینه تحلیلی خود دارد مبنی بر اینکه خلاف آنچه ما دوست داریم و تبلیغ می‌کنیم، نمی‌توان ایرانیان را دارای نوع ذاتی فراتر از متوسط جهانی دانست. بلکه نتجریبات متراکم ملی در طول اعصار مختلف است که نسل به نسل و سینه به سینه منتقل شده تا نسل امروزین ایرانی خلایق را به منصه ظهور رسانده است.

هرچه هست، ما به حق در زبان شیرین
 رسی‌مان این حقیقت را بخوشی در قالب
 لثامی موجز و کوتاه به بند کشیده‌ایم که
 تجربه پدر علم است» کسایی اما از ابتدای
 سال ۹۲ قدم ساری داشته‌اند با تکیه بر عملیات
 سانه‌ای سنگین و پر دامنه، زمینه محو تجربیات
 ملی ایرانیان را فراهم کنند. پشت گوش انداختن
 جریه کودتای ۲۸ مرداد، زیر پا نهادن شکست
 مغلوب مشروطه با سیاحت مهره‌های انگلیسی
 از یاد بردن کج‌مهکاهی برخی اروپا و آمریکا
 به سدام، تنها بخش کوچکی از اقدامات
 سانی بوده است که در تمام ۵ سال گذشته
 لثم دوستی با کدخدا را به دوش کشیده و
 بتناقضدان این رویکرد خسارت‌بار و بی‌حاصل
 با انواع فحاشی و توهین‌ها نتوانسته‌اند.
 صلوات نزدیکتر، بدهدنی آمریکایی‌ها در
 اجرای آزادسازی گروگان‌های آمریکایی در
 دولت سازندگی، بدهدنی اروپایی‌ها در مذاکرات
 سستای دهه ۸۰ و واقعیت اعمال تحریم‌های
 المانانه و بی‌دلیل علیه ایران در تمام این
 سال‌ها، تجربیات روشن دیگری بود که توسط
 این افراد به هیچ انگاشته شد.

حسن روحانی سال ۹۲ هنگام بازگشت از
لین سفرش به نیویورک و انجام گفت‌وگوی
فنی با باراک اوباما، انگار کشف بزرگی کرده
شد، می‌گفت: «با وجود اینکه تنها ۵۰ روز...

ادامه در صفحه ۱۰

اقتصاد رفتاری و گران شدن شهر

- رامین رحیمیان ■

این روزها اغلب اظهار نظرها و سیاست‌گذاری‌های شورای شهر شهرداری تهران حول یک گزاره محوری می‌چرخد آن «گران شدن تهران» است. پیش‌تر بر اظهار نظرهایی از مقامات سابق و فعلی شهری استانی نظیر کریاسچی (شهردار سابق تهران و عضو کارگزاران سازندگی)، میرلوحی و رسولی (نمایندگان شورای شهر)، عبدحسین هاشمی‌زاده (سازندار سابق تهران) و عده‌تبریزی (مشاور سابق) که به کرات شنیده می‌شد به نظر می‌رسد گران شدن شهر برای انتخاب‌گری بر مبنای مردم مبتنی بر مفاهیم اقتصاد رفتاری از سوی مقامات شهری تهران دنبال می‌شود، البته شرایطی که شواهد و قرائن نشان می‌دهد برای آن فاصله‌ای میان با اصول این علم مردم و راهبردهای این علم، عملکرد شهری در سیاست‌گذاری داشت که منجر به نتایج بهتری می‌شود. اقتصاد رفتاری شاخه نسبتاً جدیدی از اقتصاد مدرن است که حوزه مطالعاتی آن، مطالعه رفتار مردم تحت تأثیر جهت‌گیری‌های روانی و عادات آنان به سمت انتخاب‌های است که منافع بیشتری برای فرد و جامعه داشته باشد. ریچارد تیلر و «سانستین» از نظریه‌پردازان تصادف رفتاری که به سبب تئوری‌های خود موفق به کسب جایزه نوبل نیز شده‌اند، در این کتاب به مفهوم «سقم‌ها» یا نیشگون (Nudge) عنوان ابزار سیاست‌گذاری استفاده می‌کنند. تعبیر تیلر، سقم‌زدن یعنی برنامه‌ریزی برای آنکه گرفتن یکسری از تصمیم‌ها آسان شود و رفتن برخی دیگر از تصمیم‌ها سخت‌آماجاری ای تصمیم‌گیری در کار نباشد. سقم‌زدنی، که روش برد-برد است که برخلاف مقررات است، افراد را مجبور به اتخاذ تصمیم‌هایی می‌کند که میلی به آنها ندارند ولی برخلاف یک‌کرد آزاد هم فرض نمی‌کند که باید افراد را حال خود گذاشت تا بدون مداخله بیرونی، انتخاب کنند. رویکرد آنها، در عوض، چنان اختاری به انتخاب‌ها می‌دهد که افراد سقمه خود را انتخاب می‌کنند که احتمالاً به نفع آنها جامعه است. شما مردم را مجبور به انتخاب درست نمی‌کنید، بلکه چیدمان انتخاب‌هایشان به طریقی می‌سازید که خودبه‌خود به سمت انتخاب «درست» هدایت شوند؛ تمایل به اینکه کتاب را پردرس‌تر شود تا تعداد کمتری از مردم راغ انجاشم برونند.

ادامه در صفحه ۱۰

ما، نفت و سالی که پیش روست

- امید رامنز ■

بیزره نیست اگر مهم‌ترین رویداد سیاسی-اقتصادی سال ۹۷ را خروج آمریکا از توافقنامه برجام بدانیم، اگرچه پیش‌خروج رسمی ایالات متحده از این توافق نیز، خروج از زمان اوپامای دموکرات و چه در زمان امپ، شاهد اقداماتی از سوی دولت این کشور دیدیم که متن و روح برجام را نقض می‌کرد اما درمغ تمام گزارش‌های آژانس بین‌المللی انرژی هسته‌ای که پابندی کامل ایران به توافق را پیید می‌کرد، در بیش‌ت ماه ۹۷ ترامپ به بهانه تناهای بودن زمان محدودیت‌های هسته‌ای ایران و نیز دربر نگرفتن محدودیت‌های موشکی و فعالیت‌های منطقه‌ای ایران توسط برجام، به پابندی نکردن پابندی ایران به توافق «فانون» نگرانی توافق هسته‌ای ایران» مصوب کنگره آمریکا، و متعاقبا تمديد نکردن تعليق تحریم‌های ثانویه علیه ایران، رسما به صورت یکطرفه توافق خارج شد؛ اقدامی که به مثابه پاره کردن برجام محسوب می‌شد که او در کمپین انتخاباتی ریاست‌جمهوری ایران وعده داده بود. این اقدام ترامپ، در فاز اول بازگشت تحریم‌ها دوره ۹۰ روزه (تا زمان دسامبر)، تحریم‌های مربوط به محدودیت دسترسی به دلار، تجارت طلا و فلزات گرانبها، فروش هواپیما و قطعات و بخش خودروسازی و در فاز دوم در دوره ۱۸ روزه (تا آبان ماه)، تحریم‌های سنگین‌تر مربوط به فروش نفت، بومه، کشتیرانی و بانکی گشتند. متفانت با توجه به وابستگی بودجه اقتصاد کشور به فروش نفت و مشتقات آن و ضرورت حاصل از فروش آنها، شاید بتوان مهم‌ترین بخش از تحریم‌های ثانویه آمریکا را تمديد ماده ۱۴ «فانون اختيارات دفاع ملی» سال ۲۰۱۲ آمریکا دانست که طبق آن فروش نفت ایران تا حد ممکن محدود می‌شود و بانک‌های خارجی به‌سر مستقیم فروش نفت را فراهم می‌کنند، تجارت می‌شوند. بنابراین تا توجه به این موارد، کر نکاتی ضروری به نظر می‌رسد:

گم- مهم‌ترین نکته‌ای که باید درباره تشریح وضع موجود تحریم‌ها و نسبت آن با فروش نفت، دسترسی به منابع ارزی و به طور کلی اقتصاد کشور مورد توجه قرار داد، این نکته است که تمام با همه وعده و وعیدهای طرف ایرانی و با همه امتیازات نقد داده شده برای طرف خارجی، نوازشی که بستر حقوقی به قدر کافی محکم بهم کشد که تحریم‌ها را لغو کند، بلکه افسار تصاد کشور و...

ادامه در صفحه ۱۰

سال اقتصادی ۹۷، ناامیدی و امید

- دکتر مجید شاکری* ■

۱- وقتی ششم فروردین سال ۹۷ قیمت ارز در بازار نقد تهران سیر صعودی گرفت، کمابیش همه متوجه شدند با اسناد متفاوتی مواجه هستند. ترکیبی از غیبت داری بانک مرکزی در بازار نقد، محدودیت تومان واکنش به دلیل زیرفروشی گسترده حجم عظیم اسکناس در سال ۹۶ (به خصوص بهمن ۹۶) و کاهش شدید موجودی اسکناس فقط یک خبر بد در باره حمله امنیتی به یکی از خطوط دریافت اسکناس بانک مرکزی را کم داشت و با وقوع این خبر، با ناهایان بانک منتهی شد.

نکته مهم در آن لحظه تغییر بیش از افزایش نرخ بود، یعنی اگر زمستان ۹۶ پخش مهمی از افزایش نرخ ارز با تحولات بازار حواله قابل توضیح بود، بهار ۹۷ این نقدی تهران بود که نرخ تبدیل ریل در بازارهای خارجی را به دنبال خود می کشید. بازار نقد بود که به حواله سریع می داد. سرعت رشد بازار تهران به حدی سریع بود که از نقطه‌ای به بعد نرخ برابری ریل در بازارهای خارج از تهران (دوبی-سلیمانیه-هرات) جا ماند و به قفط فاصله بین نرخ تهران و این شهر رو به افزایش بود. فاصله نرخ تهران از دوبی در ۱۸ فروردین ۱۳۹۷ به ۴۵۰ تومان رسید. ۲ درصد تفاوت.

۲- دولت شامگاه ۲۰ فروردین ۱۳۹۷ تشکیل جلسه داد و خروجی شگفت‌انگیز آن شبانه توسط معاون اول رئیس‌جمهور اطلاع‌رسانی شد. با چوب جادو، نرخ ارز روی ۴۲۰۰ تومان خرید و فروش ارز آزاد هم قاچاق اعلام شد. نرخ تهران که با اعلام اصلاح و کاهش تا سطح بازارهای بیرونی بود با اعلام خبر «قاچاق شدن» بازار آزاد، چرخه خیز برداشت.

۲- سیل خشنامه‌های متناقض برای تبیین و اجرای رژیم ارزی جدید صادر شد. گه بین ۲ خشنامه و گاه از خود بخود تناقضات ناقص‌تر بود. صرف ریسک «چاقای اعلام شدن» در کنار خروج کامل بانک مرکزی از بازار نقد به خاطر مصوبه دولت، براحتی نرسازی را در اختیار بزرگان کلاه‌نشینان قرار داد. نرخ آزاد بالا می‌رفت اما سامانه مشخص کرده بود که تقاضای خروج صرف (حواله) و نقد بازار (آزاد) برایش بی‌اهمیت است و تصمیم «مشرع» دارد روی پاسخگویی به نیازهای «مصرف» بازار ۲۴۰۰ تومانی متتمرکز شود. یک جدول تخصصی ارز به خشنامه‌ها الصاق شد که چنانچه

ادامه در صفحه ۱۰